ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ҚИШЛОҚ ВА СУВ ХЎЖАЛИГИ ВАЗИРЛИГИ

ЎЗБЕКИСТОН ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИ
ИЛМИЙ-ИШЛАБ ЧИҚАРИШ МАРКАЗИ

АКАДЕМИК МАХМУД МИРЗАЕВ НОМЛИ
БОҒДОРЧИЛИК, УЗУМЧИЛИК ВА ВИНОЧИЛИК
ИЛМИЙ-ТАДҚИҚОТ ИНСТИТУТИ

“ТАСДИҚЛАЙМАН”
Ўзбекистон Қишлоқ хўжалиги илмий-
ишлаб чиқариш маркази Бош директори
________________ Б.А. Сулаймонов

ХОРАЗМ ВИЛОЯТИ ШАРОИТИДА БОҒ ВА ТОКЗОРЛАРДАН ЮҚОРИ ҲОСИЛ ОЛИШДА АГРОТЕХНИК ТАДБИРЛАР БЎЙИЧА ТАВСИЯЛАР

ТОШКЕНТ – 2016

Kitobxon.Com

Ушбу тавсиялар Хоразм вилояти тупроқ-иқлим шароитлари барпо қилинаётган ҳамда етиштирилаётган мева ва узум навларининг биологик хусусиятларини инобатга олган ҳолда сув ҳамда ресурслардан самарали фойдаланишни таъминловчи боғ ва узумзорларни парваришлашда ўтказиладиган агротехник тадбирлар мажмуасини ўз ичига олади.

Тавсияда эрта баҳорда тупроққа ишлов бериш, ерни экишга тайёрлаш, ўсув даврида сув ва ресурстежовчи технологияларни қўллаш, касаллик ва зараркунандаларга қарши кураш ҳамда ҳосилини йиғиб-териб олишгача бўлган агротехник тадбирлар ва мева-узум маҳсулотларини куз-қиш мавсумида сақлаш бўйича тўлиқ маълмуотлар келтирилган.

Тавсиянома Академик Махмуд Мирзаев номли боғдорчилик, узумчилик ва виночилик илмий-тадқиқот институти олимлари томонидан тайёрланган ҳамда 2016 йил 20 сентябрдаги Илмий кенгашининг 9-сонли йиғилишида тасдиқланган бўлиб, мутахассислар, фермер хўжалиги раҳбарлари ва кенг ўқувчилар оммаси учун мўлжаланган.

Муаллифлар: Сулаймонов Б.А., Холиқов Б.М., Саимназаров Ю.Б., Файзиев Ж.Н., Абдуллаев Р.М., Акрамов У.И. ҳамда илмий ходимлар.

Тақризчи:
Фахуритдинов Н.З. – *Тошкент давлат аграр университети Мевачилик, сабзавотчилик ва узумчилик кафедраси доценти*

Kitobxon.Com

Кириш

Ҳозирги кунда ер юзида яшаётган 7,5 миллиард аҳолидан 1,1 миллиарди сув тақчиллигида кун кечирмоқда. Россия Фанлар Академиясига қарашли Сув муаммолари илмий-тадқиқот институти маълумотига кўра 2025 йилга бориб, сув тақчиллигида яшаётган аҳолининг сони 3 миллиарддан ортиши кутилиб, бу дунё аҳолисининг 40 фоизини ташкил этади.

Республикамизда қишлоқ хўжалигининг барча соҳаларини, шу жумладан мевачилик ва узумчиликни жадал ривожлантириш, тупроқ унумдорлигини кўтариш, мева ва узум ҳосилдорлигини ошириш, маҳсулот сифатини яхшилаш ҳамда уларни мавсумдан ташқари даврда сақлаш ҳалқимизни мева ва узум маҳсулотларига бўлган талабини тўла қондиришига қаратилиши зарур.

Мамлакатимиздаги фермер хўжаликларида жорий йилда умумий мевали экинлар боғ майдонлари – 163078 га (Хоразм вилоятида – 7992 га), шу жумладан интенсив боғлар – 9700 га (Хоразм вилоятида – 408 га) ҳамда умумий токзорлар майдони – 86068 га (Хоразм вилоятида – 1132 га), шу жумладан ҳосил берадиган токзорлар – 79330 га (Хоразм вилоятида – 1043 га) ни ташкил қилди.

Республика бўйича 2016 йили мева ишлаб чиқариш 2874 минг тонна, узум ишлаб чиқариш 1601 минг тонна ташкил этди. Агарда ушбу маҳсулотларни аҳоли жон бошига тақсимлайдиган бўлсак, ҳар бир киши бошига мева 78,8 кг, узум 45,3 кг ни ташкил қилади.

Боғдорчиликка ва узумчиликка ихтисослашган фермер хўжаликларини мамлакатимизда мева ва узум маҳсулотларига бўлган эътиборини янада кучайтириб, уларнинг ҳосилдорлигини ошириш, маҳсулот сифатини кўтариш ҳамда мева ва узум маҳсулотини сақлаш ва уларни чет мамлакатларга экспорт қилиш имкониятлари яратилади.

Боғбон фермерлар зиммасига мева ва узумни етиштиришда унинг ҳосилдорлигини кескин кўтариш, маҳсулот сифатини яхшилаш ва аҳолини ҳамда қайта ишлаш саноатини хом-ашё билан тўлиқ таъминлаб, юқори сифатли маҳсулотни четга чиқариш юклатилади.

Боғдорчилик ва узумчиликни юқори поғонага кўтаришда фермерларимиз фан ютуқлари ва тавсия этилган технологияларни ўз вақтида ва юқори агротехника даражасида амалга оширишлари зарурдир.

Тупроқ-иқлим шароитларини қулайлиги мева турлари ва ажойиб навларининг мавжудлиги, улардан юқори, мўл ва сифатли ҳосил олиш имкониятини беради. Яъни, об-ҳаво ўзига хос ўзгарувчан келаётган шароитда **мева ва узумдан мўл ва сифатли ҳосил етиштиришда агротехник тадбирларни ўз вақтида маромига етказиб бажариш, мавжуд ресурслар, минерал ва маҳаллий ўғитлар ҳамда суғориш сувидан унумли фойдаланишни** боғбон фермерларимиз яхши тушунадилар.

Боғ ва токлардан мўл ҳосил олишда зарур бўлган агротехник тадбирларни ўз вақтида юқори даражада бажарилиши қуйидаги тавсияномада баён этилган.

Kitobxon.Com

Хоразм вилояти Амударё дарёси ўзани атрофида жойлашган бўлиб, шунингдек деҳқончилик маданиятини турличалиги билан характерланади. Тупроғи кўп йиллардан буён суғориб деҳқончилик қилинадиган бўз тупроқлардир. Тупроқда 1,5-2 фоиз гумусли, механик таркиби лойқали сур, ер ости сизот сувлари яқин жойлашган қисмида ўтлоқ ва ўтлоқ ботқоқли тупроқлидир. Бу тупроқлар шўрланмаган, шу билан бирга улар унумдордир. Сизот сувлари 7-8 м чуқурликда жойлашган.

Хоразм вилояти денгиз сатҳидан баландлиги 350-800 м да жойлашганлиги сабабли иқлим шароитида қуйидагича: октябр ойининг 15-20 санасида куз фаслининг биринчи совуғи тушади, баҳор фаслининг сўнги совуғи март ойининг учинчи ўн кунлигига тўғри келади. Иссиқсевар ўсимликларнинг ўсув даври давомийлиги 205-210 кун, сутканинг ўртача харорати йиғиндиси 3870˚Сни ташкил этади, йил мобайнида ёғин миқдори эса 300-380 мм.

Совуқсиз кунларнинг давомийлиги, самарали хароратининг етарлиги, қуруқ ва иссиқ ёз фасли ва ёз фаслида ёғингарчиликни деярли бўлмаслиги сунъий суғоришни мавжудлиги, ўсув даври давомийлиги қандай бўлишидан қатъий назар қишлоқ хўжалик экинлари етиштиришга имкон яратади.

Тавсияда Хоразм вилояти тупроқ-иқлим шароитидаги боғ ва токзорларда йил давомида ўтказиладиган асосий агротехник тадбирлар белгиланган бўлиб, ўз муддатида амалга оширилса, мўл ҳосил олишга замин яратилади.

Январь

Б о ғ л а р д а. Ҳаво ҳарорати 5°С дан юқори бўлганда, уруғли мева дарахтлари – олма, нок ва беҳиларнинг синган шох-шаббалардан, нобуд бўлган пўстлоқлардан ва зараркунандалар заҳираларидан тозалаш ишларини олиб бориш.

Дарахтларга ёққан қорларни силкитиш (ёққан қор шохларни синдирмаслик учун).

Илиқ ҳаво ҳароратида уруғли мева дарахтларига шакл бериш, буташ, сийраклаштириш ишлари давом эттирилади. Қуриган дарахтлар олиб ташланади.

Гўнг, минерал ўғит ҳамда зараркунанда ва касалликларга қарши ҳимоя воситаларини ғамлаш ҳамда иложи борича боғ қатор орасига органик ўғитларни солиш. Бунда:

- паст бўйли пайвандтагга уланган олмазорга гектарига 60-80 тонна;
- ўрта ўсувчи пайвандтагга уланган олмазорга гектарига 50-60 тонна;
- кучли ўсувчи олмазорга гектарига 30-40 тонна гўнг солинади;
- уруғли ва данакли боғларда дарахтларнинг туп таглари тупроғи ағдариб юмшатилади, тўкилган барглар ва бегона ўтлар йўқ этилади;
- боғларда дарахтларнинг ҳолати текширилади ва улар ҳисобга (инвентаризация) олинади.

Шакл бериш, буташ ва қирқиш ишлари дарахтлар уйқудалигида – хазонрезги охиридан то ўсув даври бошлангунча – куртак ёзгунга қадар ўтказилади, совуқ тушгидай бўлса (-5-10°С ҳароратда), бу ишлар тўхтатилади.

Kitobxon.Com

Совуққа чидамсиз бўлган данаклилар: ўрик, гилос, шафтоли, олхўри, олча, тоғ олча ва субтропик ўсимликлардан хурмо дарахтлари баҳорга яқин, февралнинг иккинчи ярми, март ойи бошидан шакл бериш, буташ ишлари олиб борилади.

Мевали дарахтларни ҳар йили буташдан асосий мақсад:

1. Дарахт шохларини бир текис жойлаштириб, шох-шабба учун мустаҳкам скелетни шакллантириш.

2. Дарахтларни эрта ҳосилга кириши учун шароит яратиш.

3. Шох-шаббанинг барча қисмини бир текис яхши ёритилишини таъминлаш.

4. Дарахтлар ҳаётининг бутун даврларида уларнинг ўсиши ва ҳосил бериши ўртасидаги физиологик мувозанатни бошқариб туриш.

5. Дарахтларнинг ҳосилдорлиги ва жойлаштириш схемасига мувофиқ ҳолда уларнинг шох-шаббаси ўлчамини чеклаб туриш.

6. Дарахтларнинг ёшини инобатга олган ҳолда уларнинг ҳар бир тур ва навидан юқори сифатли мўл ҳосил олишга эришиш.

Боғбон ва соҳибкор мутахассисларни ўқитиш, уларнинг малакасини ошириш, асбоб-ускуналарни тайёрлаш.

Суғориш шахобчалари, зовур ва коллекторларни тозалаш.

Мавжуд боғ-токзорларда ишлайдиган қишлоқ хўжалик машиналари, агрегатларини, транспорт воситаларини таъмирлаш ва тайёрлаш.

Боғларда яҳоб суви бериш, бунда 1 гектарга 1500-2000 $м^3$ миқдорда суғориш ҳамда шўр ерларда шўрни ювиш.

Токзорларда. Токзорларда таъмирлаш ишлари: устунларни тўғрилаш, симларни тортиш, гектарига 30-40 тонна майдонга гўнг олиб чиқиб солиш. Яҳоб суви билан суғориш 1200-1500 $м^3$/га ҳамда шўр ерларда шўрини ювиш. Зовур ва коллекторларни ҳамда суғориш шахобчаларини тозалаш.

Февраль

Боғларда. Январь ойида мўлжалланган ишлар давом этади. Боғларнинг санитар ҳолатини яхшилашга қаратилган тадбирлар ўтказилади. Касалликлар заҳираларига қарши 3% ли бордо суюқлиги билан ишлов бериш, дарахтларнинг тана ва она шохлари оқланади.

Мева дарахтларидан ҳар йили муттасил мўл ҳосил олишга қаратилган агротехник тадбирлар комплексида дарахтларга тўғри шакл бериш, буташ муҳим аҳамиятга эга.

Юқоридаги тадбирлар ҳаво ҳарорати 5-6°С дан юқори бўлганда бажарилади.

Олма, нок, беҳи, ўрик, гилос ва олхўри дарахтларининг кўпчилик навларига шакл беришнинг олдиндан қабул қилинган технологияси асосида сийрак-ярусли шаклда бажарилади. Сийрак-ярусли тизим бўйича тўлиқ шакллантирилган мева дарахти биринчи тартибдаги 5-6 та шохидан новдадан иборат бўлади. Биринчи тартибдаги она шохларини шакллантириш билан бир вақтда иккинчи ва учинчи тартибдаги шохлар ҳам шакллантирилади. Иккинчи тартибдаги биринчи шох биринчи тартибли шохда яратилиб, унинг асосидан

30-40 см узоқликда бўлиши керак, иккинчи шох биринчисидан 25-30 см оралатиб шакллантирилади. Учинчи тартиб шохлари ҳам шу тариқа шакллантирилади. Иккинчи ва учинчи тартибнинг скелет шохлари ён томондан ўсган бўлиши керак. Пастки оналик шохларда иккинчи тартибнинг икки-уч, қолганларида бир-икки новда қолдирилади. Иккинчи тартиб шохларида учинчи тартибнинг бир-икки новдаси қолдирилади. Кучли ўсган ён шохларни кесиб, ярим скелет шохларга айлантирилади. Скелет ва ярим скелет шохлар ўртасида ўсган ён куртакларни кесиб ёки эгиб, ҳосил шохларига айлантирилади.

Шох-шаббага шакл беришда етакчи шох билан шох-шабба ўртасидаги боғлиқларни сақлаб қолишга аҳамият бериш зарур, яъни марказий шох доимо биринчи тартибдаги шохчалардан 20-25 см узунроқ бўлиши, биринчи тартибдаги шохчалар ҳам ўз навбатида иккинчи тартибдагилардан шунчага узунроқ бўлиши керак. Асосий шох ёнида ўсувчи рақиб шохлар кесиб ташланади. Агар рақиб шох асосий шоҳдан кучлироқ ва яхшироқ йўналган бўлса, рақиб шох қолдирилиб, асосий шох кесиб ташланади ёки эгиб қўйилади. Шох-шаббаси тор пирамидал шаклдаги Голден Делишес, Розмарин, Пармен зимний золотой каби навларни шох-шаббасини кенгайтириш учун биринчи тартибдаги асосий шохлар иккинчи тартибдаги ташқи ён шохлар устига ўтказилади ва ўсиш бурчагини калталаштириш мақсадида пастга эгиб қўйилади.

Шох-шаббаси ёйиқ Ренет Симиренко, Ред Делишес, Айдаред ва Первенец Самарқанда олма навларининг биринчи тартибдаги шохларини иккинчи тартибнинг юқорига қараб йўналган шохлари устига ўтказилади. Шох-шаббанинг асосий шохларига шакл берилгандан сўнг марказий етакчи тана 45° бурчак остида якка ўсган ён шох баландлигида кесилади. Натижада дарахтнинг бўйи пастлашади ва шох-шабба ички қисмининг яхшироқ ёритилиши учун шароит яратилади.

Шу мақсадда биринчи тартибдаги тик ўсган шохлар иккинчи тартибнинг ташқи ён шохлари устига ўтказилади. Мева дарахтлари шох-шаббасини дастлабки беш-етти йил давомида шакллантириш лозим. Уларни дарахтларнинг тур ва нав хусусиятларини инобатга олган холда буташ керак.

Олманинг – ҳосилга кира бошлаган дарахтларини 6-15 ёшгача шох-шаббаси сийраклаштирилади: бир-бирига халақит берадиган ва шох-шаббани қоронғилаштирадиган барча новдалар олиб ташланади. Суст новда чиқарадиган, асосан ҳалқасимон (кольчатка) ва мураккаб ҳалқасимон-ҳосилли шохларда мева тугадиган Пармен зимний золотой, Нафис, Первенец Самарканда, Делишес, Стар Крымсон, Айдаред каби навларда барча тартибдаги скелет шохлардан ўсиб чиққан бир йиллик шохларни қисқартириш давом эттирилади.

Кучли шохланадиган Ренет Симиренко, Кинг Девид, Джонаред, Боровинка Ташкентская, Вайнсеп, Золотое Грайма, Меҳмони ва Регистани каби олма навларда фақат узун 60 смдан кўпроқ ўсган шохлар қискартирилади. Шохлар меъёрида ўсганда (40-45 см), улар қисқартирилмайди. Шохларнинг йиллик ўсиши 15-20 смгача камайганда, уларнинг бўйини 35-40 см атрофида сақлаб туриш мақсадида бу шохлар қисқартирилади. Ён томондан ўсиб чиққан шохларни эгиб ёки қисқартириб, улардан мева шохлари ҳосил қилинади.

Дарахт тўлиқ мевага кирган даврда навларига қараб 8-15 ёшгача ўтказиладиган буташлар уларнинг бўйи ва ҳосилдорлигини сақлаб қолишга қаратилади. Бу вақтда дарахтлар ёш давридагига нисбатан камроқ буталади, фақат майда, шох-шаббани, қоронғилаштирувчи шохлар ва бачки шохлар олиб ташланади, алоҳида ўсган ва янги ташкил топган узун шохлар қисқартирилиб, мева шохларига айлантирилади. Анча катта шохлар бир-бирига ўзаро боғлиқ холда кесилади.

Агар скелет шохлар учининг ўсиши ҳосилнинг хаддан ташқари кўплиги ёки агротехниканинг ёмонлиги туфайли 15-20 см гача қисқарса, ўсишни кучайтириш мақсадида 2-3 йиллик шохлари кесилади, чеканка қилиб қисқартирилади, кейинги йилларда ўсиб чиққан заиф шохлар олиб ташланади. Бундай тадбир мева берадиган дарахтларда шохларнинг меъёрида ўсиши учун вақти-вақти билан ўтказиб турилади. Бу даврда ён шохлар, шунингдек ерга осилиб тушган, касал ва синган шохлар кесиб ташланади.

Скелет шохлар учининг ўсуви анча заифлашиб, 10-15 см бўлиб қолса, ён томонга ўсган шохлар яхши ўсиши учун тахминан беш-олти йиллик шохлари қисқартирилади. Мураккаб ҳалқасимон шохлар ва мева шохлар, уларнинг ҳолатига кўра, учдан бир қисмига ёки ярмига қисқартирилади.

Бачки шохлар ярим скелет шохларни алмаштириш ёки уларни мева шохларига айлантириш мақсадида шакллантирилади, ортиқчалари олиб ташланади, жароҳатланган жой атрофидаги бачки шохлар вақтинча қолдирилади.

Ҳосил мўл бўлиши кутилаётган йилларда буташ йўли билан ўтган мавсумда шаклланган гул куртаклари сонини камайтириш мақсадида ва келгуси йил ҳосил заминини яратиш учун агротехник тадбирларини ўз вақтида ва сифатли ўтказиб, янги куртакларни шакллантириш зарур.

Кам ҳосил йилларда камроқ буташ йўли билан илгари шакллантирилган гул куртакларини сақлаб қолиш керак. Кузда эса аксинча кучли бутаб ёки баҳорда сийраклаштириш йўли билан келгуси йил ҳосили учун шакллантир-илган гул куртаклари сонини қисқартириш зарур.

Н о к – ҳам олма сингари буталади. Кам шохланадиган, бироқ бир йиллик новдалари кучли ўсган ва халқасимон шохчалари кўп бўлган навларда асосий шохлардаги новдалар, уларнинг қисқа узунлигига қараб, ярмига ёки учдан бир қисмига қисқартирилади. Кучли шохланадиган навларда ва мева берадиган дарахтларда асосан шох-шабба буталиб сийраклаштирилади. Агар ҳосилнинг хаддан ташқари мўл бўлиши ёки бошқа сабабларга кўра дарахтларнинг ўсиши сусайса, ўтган йилларда кучли ўсган икки-уч йиллик шохларгача қисқартирилади.

Б е ҳ и – ҳам олма каби сийраклаштирилган ярусли система бўйича шакллантирилади. Асосий шохларни шакллантиришда уларнинг бир-бирига ўзаро боғлиқлигига катъий риоя қилиш, ўсиб чиқиш бурчагининг кенгрок бўлишига эришиш зарур. Асосий шохларнинг рақиблари, шох-шабба ичига кириб қолган, ўткир бурчак остида ўсган ва асосий шохни шакллантириш учун керак бўлмаган шохлар олиб ташланади. Асосий шохдаги бошқа новдалар қолдирилиб, улар ўсувчи шохчаларга айлантирилади. Бунинг учун улар

дастлабки уч йил мобайнида 3-4 куртакка қисқартирилади, яъни дарахтлар мева тугишига тайёрланади.

Тўртинчи йилдан бошлаб, дарахтлар мева қила бошлагандан кейин ўсувчи шохлардаги новдалар, дарахтларнинг биологик хусусиятларига кўра, турлича кесилади.

Беҳининг барча навлари мураккаб ҳалқасимон шохларда мева тугади. Кучли новдаларда ўсган мураккаб ҳалқасимон куртакларнинг бир қисми мева куртакларига айланади. Улар фақат юқорида ўсган кучли новдаларда ҳосил бўлади. Агар ўсув шохлардаги мевали куртак новдалар қисқа қилиб кесилса, тўртинчи йили шох-шаббанинг ўсув шохчаларидаги новдаларнинг бир қисми қисқартирилмайди, бир қисми эса уч-тўрт куртакка кесилади ҳосил кўпайиб кетиб, оғирлик қилмаслиги ва мева бериш даврийлигини бузмаслик мақсадида шундай қилинади. Бу ҳолда кўп қисқартирилган, новдаларда келгуси йил ҳосил берадиган соғлом ёш новдалар ўсиб чиқади, қисқартирилмаган новдалар эса шу йили ҳосил беради. Келгуси йили шох-шаббанинг бўш қисми томонига қараб ўсган шохчалар буталмайди, улар кейинчалик ҳам ҳосил беради, бир-бирига халақит берадиган шохчалар мураккаб ҳалқасимон шохнинг бири устида қисқартирилади.

Дарахтлар тўла ҳосилга киргандан сўнг шохларнинг ўсиши кескин сусаяди ва мева тугиши мураккаб ҳалқасимон қисқа шохчаларга ўтади. Ҳосилнинг хаддан ташқари кўпайиб кетиши ва шох-шаббанинг қалинлашиб кетишига йўл қўймаслик учун ортиқча ўсиб кетган шохлар бутаб ташланади.

Шохлар суст ўса бошлаганида охирги шохлар 25 см дан қисқароқ бўлганда, дарахтларни ёшартириш мақсадида улар уч-тўрт йилда бир марта икки-уч йиллик шохларигача, кейинчалик эса беш-олти йиллик шохлари ҳам буталади.

Дарахтларни бутаб, шакл берилгандан кейин ҳаво ҳарорати 5-6°С дан юқори бўлганда, дарахтлар куртак чиқармасдан олдин қалқондорлар, шира битлари, каналар ва бошқа қишловчи ҳашоратлар заҳираларига қарши №30 препаратининг 5% лиси билан пуркалади. 1 гектар ҳосилли боғга 1500 л ишчи суюқлиги сарфланади.

Уруғ мевали дарахтлар куртак чиқармасдан олдин парша (қўтир) касаллиги, (моннилиал куйиш) – монилиозга қарши 3% Бордо суюқлиги ёки 5 градусли ООК билан жиққа хўллаб ювилади, 10-12 кундан кейин пуркаш ишлари такрорланади

Тўкилган барглар, мева тугунчалари, зарарланган мевалар қолдиғи ва дарахт танаси тагидан чиққан бегона ўтлар колдиклари касаллик юқумлари ва заракунандаларни қишловчи заҳираларга қарши дарахтлар атрофини 20-30 см чуқурликда ағдариб чопилади.

Данакли мева (ўрик, шафтоли, гилос) боғларида монилиоз, клястероспориоз, гоммоз ва барг бужмалоклигига қарши 5% ООҚ ёки 3% ли Бордо ёки 1% ли мисс купороси ёки 2-3% темир купороси билан эрта баҳорда, куртаклар бўртиш арафасида ишлов берилади.

Тайёрланган Бордо суюқлиги 2-3 соат ичида ишлатилиши зарур.

Боғларга маҳаллий ўғитлар – 20-30 т/га солиш мақсадга мувофиқдир. Боғ

KITOBXON
BILIMLAR XAZINABONI

Bu tanishuv parchasidir. Asarning to‘liq versiyasi https://kitobxon.com/oz/asar/3246 saytida.

Бу танишув парчасидир. Асарнинг тўлиқ версияси https://kitobxon.com/uz/asar/3246 сайтида.

Это был ознакомительный отрывок. Полную версию можно найти на сайте
https://kitobxon.com/ru/asar/3246